

Методи розвитку творчих здібностей старшокласників на уроках технологій

Анотація. У статті розглянуто методи розвитку творчих здібностей старшокласників на уроках технологій, проаналізовано методи гри, проєктів, інтерактивного навчання, критичного мислення, а також спеціальні методи, що моделюють реальну виробничу ситуацію.

Ключові слова: метод, творчі здібності, уроки технологій.

Abstract. The article examines the methods of developing students' creative abilities on technology lessons, analyzes the methods of games, projects, interactive learning, critical thinking, special methods simulating a real production situation.

Keywords: method, creative abilities, technology lessons.

Постановка наукової проблеми. В економічному, суспільному та політичному сьогоденні України назріло питання глобальної перебудови та оновлення системи освіти. Їх метою постає формування та виховання гармонійної, конкурентоспроможної, толерантної, творчої особистості, котра здатна до самореалізації. Відповідно невід'ємною складовою освітнього процесу є розвиток творчих здібностей здобувачів освіти. Для реалізації окресленої мети важливим є використання перевірених часом та новітніх технологій навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці присвятили чимало досліджень визначенню можливостей трудового навчання та технологій для розвитку творчих здібностей особистості. Зокрема, цю проблематику розробляли І. Андрощук [1], С. Бурчак, К. Горчинська, А. Дорогань [4], Н. Кузан [8], Т. Мачача [9-10] та ін. Завжди актуальним залишається розвиток творчих здібностей на уроках технологій у 10-11 класах. У працях В. Бербец, І. Білевича, С. Білевич, Г. Воїтелевої, Н. Довмантович, Г. Ігнатенко, О. Коберника, В. Курок, О. Литвин, А. Терещука, Т. Хоруженко, С. Ящука та інших науковців обґрунтовуються значущість, сутність та зміст застосування проєктно-технологічної діяльності учнів на уроках технологій у закладах загальної середньої освіти. Крім того дослідники акцентують увагу на вивченні можливостей уроків технологій для розвитку творчих здібностей особистості.

Мета і завдання статті. Метою статті є дослідження методів розвитку творчих здібностей старшокласників на уроках технологій. Зокрема, аналізу підлягають методи гри, проєктів, інтерактивного навчання, застосування критичного мислення, спеціальні методи, що моделюють реальну виробничу ситуацію тощо.

Виклад основного матеріалу. Для розвитку творчих здібностей і стимулювання процесу творчої діяльності старшокласників на уроках технологій існує безліч прийомів та методів. Зокрема, метод гри, інтерактивне навчання, метод проєктів, застосування критичного мислення, прийом створення «ситуацій успіху» тощо.

Ігрові технології класифікують за видом діяльності (розумові, рухові, трудові, соціальні, психологічні); за характером дидактичного процесу (виховні, пізнавальні, розвиваючі; творчі, репродуктивні; тренувальні, навчальні, контролюючі, узагальнюючі); за різновидом ігрової методики (сюжетні, предметні, рольові, імітаційні, ділові) та інші.

Інтерактивне (дослівно – «взаємодія») навчання – це така форма організації навчально-пізнавальної активності здобувачів освіти, за якої на уроках технологій створюються умови, сприятливі для формування різних компетентностей, розвитку творчих здібностей, виховання якостей особистості. Учасники освітнього процесу – рівноправні суб'єкти навчання. Здобувачі освіти взаємодіють між собою та з вчителем технологій. Під час інтерактивного навчання може відбуватися моделювання життєвих ситуацій, використовуватися рольові ігри, проводиться спільний пошук розв'язання проблем. Правила організації освітнього процесу з використанням технологій інтерактивного навчання: 1) виконувати завдання повинні всі здобувачі освіти; 2) має відбуватися заохочення активності; 3) здобувачі освіти самостійно

створюють правила організації роботи, розробляють послідовність дій тощо.

Метод проектів – це спосіб організації освітнього процесу, коли здобувачі освіти засвоюють знання у процесі планування й послідовного виконання завдань – проектів. Проектна технологія спрямована на свободу творчості здобувачів освіти. Вона активізує уяву, пізнавальну активність, винахідливість, розширює світогляд, викликає позитивні емоції. Проекти, що розробляють здобувачі освіти на уроках технологій, обов'язково повинні мати творче спрямування та бути суспільно корисними.

Метод критичного мислення вимагає від здобувачів освіти висловлювати власні припущення згідно з отриманою інформацією. Тут важливо пояснити старшокласникам, що немає правильної чи неправильної відповіді, вони мають висловлювати свої власні судження.

Одним зі способів розвитку творчих здібностей за В. Моляко можуть виступати ускладнюючі умови, що моделюють реальну виробничу ситуацію. Вони являють собою систему спеціальних методів [1].

Метод часових обмежень полягає у врахуванні вагомого впливу часу на розумову й іншу діяльність. Згідно з результатами досліджень, суб'єкт, не обмежений у часі, може знайти кілька варіантів розв'язання завдання, здатний детально продумати свої дії, властивості й структуру об'єктів, які розробляє. За наявності обмеження в часі, зазвичай, розв'язання питання або спрощується, і особистість обмежується використанням шаблонного варіанту, або певним чином деформується.

Метод раптових заборон. Учні на якомусь етапі проектування забороняється застосовувати певні механізми. Цей метод руйнує штампи, позбавляє можливості використовувати напрацьовані способи діяльності, побудов, креслень та сприяє формуванню вміння змінювати процес своєї діяльності, зважаючи на конкретні обставини.

Метод швидкісного ескізування на уроках технологій дозволяє діагностувати особливості розумової діяльності старшокласників. Застосування цього методу передбачає часте малювання здобувачем освіти того, що він уявляє подумки в якийсь момент. Один з варіантів застосування методу – безупинне малювання процесу міркування – наприклад, зображення всіх можливих конструкцій об'єкта проектування.

Метод нових варіантів передбачає нестандартне вирішення завдання, знаходження нових варіантів розв'язання завдань. Така вимога завжди спонукає до додаткової активізації діяльності, до творчого пошуку. Цей метод можна використовувати на будь-якому етапі проектно-технологічної діяльності старшокласників.

Метод недостачі інформації слід використовувати для активізації проектно-технологічної діяльності учнів. Метод полягає у тому, що умова завдання (проектування) подається зі значною недостачею інформації, необхідної для початку вирішення питання. Однією з модифікацій цього методу є використання вихідної умови, яка має різні форми подання.

Метод інформаційної перенасиченості передбачає свідоме включення зайвих відомостей до вихідної умови завдання (проектування). Різновидом методу є підказка, яка надається усно, і повинна містити зайву інформацію, яка лише відволікає від суті діяльності.

Метод абсурду. Здобувачам освіти спеціально пропонують таке завдання, яке неможливо вирішити. Типовим прикладом абсурдного завдання є побудувати вічний двигун, сконструювати пристрій, який можливо використовувати не на призначенням. Застосування цього методу на кроках технологій сприяє боротьбі з усталеними мисленнєвими штампами, а вирішення кожного завдання сприяє переходу до наступного рівня творчості.

Метод ситуативної драматизації передбачає, що спираючись на конкретний педагогічний задум і процес розв'язання завдання, до ходу рішення (проектування) будуть введені певні зміни. Вони спрямовані на ускладнення діяльності здобувачів освіти, можуть бути різноманітними, від питань з боку вчителя («питання-перешкоди»), до різних непередбачених вимог. Різновидом цього методу є метод раптових заборон.

Перелічені методи можуть поєднуватися між собою й мати низку модифікацій.

Висновки. Отже, досвід педагогів свідчить про широкі можливості успішного розвитку у здобувачів освіти творчих здібностей, які роблять процес навчання більш усвідомленим, формують у школярів потребу в здійсненні творчої й дослідницької роботи. Цей процес уможлиблюється використанням на уроках технологій відповідних методів, постійним залученням здобувачів освіти до творчої діяльності, що створює сприятливі умови для розвитку творчих здібностей старшокласників.

Список використаних джерел:

1. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с.